

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

*Кафедра туризму географічного факультету
Кафедра європейських та регіональних студій
факультету міжнародних відносин*

**ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

Кафедра туризму факультету землевпорядкування та туризму

WYŻSZA SZKOŁA SPOŁECZNO-PRZYRODNICZA

IM. WINCENTEGO POŁA W LUBLINIE

ЕКОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ФОНД

Присвячуємо:

140-річчю географії у Львівському університеті

20-річчю кафедри туризму

*Світлій пам'яті доцента кафедри туризму,
старшого лейтенанта ЗСУ Михайла Гамкала*

**ГЕОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА І ТУРИЗМ:
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД**

Матеріали

XVI наукової конференції з міжнародною участю

Львів

7 жовтня 2022 р.

Львів – 2022

УДК 338.48(4)

Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід / Матеріали XVI Міжнародної наукової конференції. – Львів, 2022. – 312 с.

Матеріали наукової конференції охоплюють особливості реалізації державної політики в галузі туризму, розробки туристичного продукту, економічного забезпечення туризму, просторового поширення туристичних ресурсів, специфіки підготовки фахівців для туристичної галузі, розвиток спеціалізованих видів туризму, історію туризму.

Авторами збірника є провідні вчені та молоді науковці України, Польщі.

Редакційна колегія:

Мальська М.П., д-р екон. наук, професор Львівського національного університету імені Івана Франка.

Антонюк Н.В., д-р істор. наук, професор Львівського національного університету імені Івана Франка.

Stefanek H.: doctor, Prezydent i kanclerz uczelni Wyższej Szkoły Społeczno-Przyrodniczej im. W. Pola w Lublinie.

Шульц С.Л., д-р екон. наук, професор, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.Долішнього» НАНУ.

Мальський М. З., д. екон. н., професор, декан факультету міжнародних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка.

Біланюк В.І., к. геогр. н., доцент, декан географічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка.

канд. геогр. н.: Каднічанський Д.А., Гамкало М.З., Романів П.В., Безручко Л. С., Манько А. М.

канд. екон. н.: Мандюк Н.Л., Грицишин А. Т.

Рекомендовано до друку Вченою Радою географічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 6 від 21.09.2022 р.)

Автори опублікованих матеріалів відповідають за точність наведених фактів, цитат, власних імен, статистичних матеріалів та інших відомостей.

Точка зору редколегії не завжди збігається з позицією авторів.

© Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2022

© Автори статей, 2022

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
IVAN FRANKO NATIONAL UNIVERSITY OF LVIV
Department of Tourism of the Geography Faculty
Department of European and Regional Studies
of the Faculty of International Relations
LVIV NATIONAL UNIVERSITY OF NATURE MANAGEMENT
Department of Tourism of the Faculty of Land Management and Tourism
WINCENT POL UNIVERSITY IN LUBLIN
ECOLOGICAL AND GEOGRAPHICAL FUND

Dedicated:

to the 140th anniversary of geography at Lviv University

to the 20th anniversary of the Department of Tourism

*and to the bright memory of associate professor of the Department of Tourism,
senior lieutenant of the Armed Forces of Ukraine Mykhailo Hamkalo*

**GEOGRAPHY, ECONOMICS AND TOURISM:
NATIONAL AND INTERNATIONAL EXPERIENCE**

Proceedings of the XVI International Scientific Conference

Lviv
October 7, 2022

Lviv 2022

Geography, Economics and Tourism: national and international experience // The Proceedings of the XVI International Scientific Conference. – Lviv: Ivan Franko National University of Lviv Publishing Center, 2022. – 312 p.

Proceedings of the scientific conference deals with the peculiarities of the state policy in the sphere of tourism, tourism product development, economic aspects of tourism, spatial distribution of tourist resources, peculiarities of training specialists for the tourism industry, development of specialized types of tourism, history of tourism. The authors of the digest are leading scientists and young researches from Ukraine, Poland.

Editorial Board:

Doctors of Sciences (Economics): M. Malska, Profesor, Ivan Franko National University of Lviv.

Doctor of Sciences (History): N. Antonuk, Profesor, Ivan Franko National University of Lviv.

Doctors: Henryk Stefanek, M.A., President and Founder, Vincent Pol University in Lublin

Doctors of Sciences (Economics): S. Shul'ts, Profesor, Institute of Regional Research named after M.I. Dolishniy.

Doctors of Sciences (Economics): M. Malskyy, Profesor, Dean of the Faculty of International Relations, Ivan Franko National University of Lviv.

Candidates of Sciences (Geography): V. Bilanyuk, Associate Professor, Dean of the Faculty of Geography, Ivan Franko National University of Lviv

Candidates of Sciences (Geography): D. Kadnichansky, M. Hamkalo, P. Romaniv, L. Bezruchko, A. Manko.

Candidates of Sciences (Economics): N. Mandyuk, A. Hrytsyshyn.

Recommended for publication by the Scientific Board of the Geography Faculty of Ivan Franko National University of Lviv №6, 21.09.2022.

The authors of the published materials are responsible for the accuracy of the facts, quotations, proper names, statistical materials and other information.

The point of view of the editorial board does not always coincide with the authors' position.

**Світлій пам'яті
МИХАЙЛА ГАМКАЛА,
доцента кафедри туризму,
старшого лейтенанта ЗСУ,
який загинув 18 серпня 2022 р.
в боротьбі з російськими окупантами
ПРИСВЯЧУЄМО**

**DEDICATED
to the bright memory
of associate professor of the Department of Tourism,
senior lieutenant of the Armed Forces of Ukraine
MYKHAILO HAMKALO,
who died on August 18, 2022 in the fight against
the russian occupiers**

ЗМІСТ

<i>Романів Павло, Мальська Марта</i> СЛОВО ПРО ЛЮДИНУ, ДРУГА, ПРИЯТЕЛЯ, КОЛЕГУ, НАУКОВЦЯ, ПЕДАГОГА, ВОЇНА (У пам'ять про Михайла Гамкала)	13
<i>Антонюк Наталія, Краєвська Оксана</i> РЕГІОНАЛЬНА МАРКА В ТУРИЗМІ: ПОЛЬСЬКИЙ ДОСВІД	19
<i>Безручко Любомир, Тиханович Євген, Біланюк Володимир</i> МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ САНАТОРНО-КУРОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ДЛЯ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПОСТРАЖДАЛИХ ВНАСЛІДОК ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ	22
<i>Березівська Оксана, Дидів Ірина</i> ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОЇ ІНДУСТРІЇ УКРАЇНИ ПОСТКОВІДНОГО ПЕРІОДУ В УКРАЇНІ	26
<i>Біланюк Ольга, Левусь Юлія</i> ФРАНЧАЙЗИНГ ЯК СИСТЕМА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННІЙ СПРАВІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ	29
<i>Білецький Мирослав, Котик Любов</i> ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКСКУРСІЙНОГО ТУРИЗМУ В УМОВАХ ВІЙНИ (НА ПРИКЛАДІ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)	36
<i>Білоус Софія, Грищевич Олександр</i> ТУРИСТИЧНИЙ БРЕНД ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ У ПОСТВОЄННИЙ ПЕРІОД	42
<i>Бригілевич Галина</i> ФАКТОРИ РОЗВИТКУ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ УКРАЇНИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД	46
<i>Волкова Ірина</i> РОЗВИТОК SPA ТА WELLNESS ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	50
<i>Брусак Віталій</i> СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГЕОТУРИЗМУ У ГІРСЬКОМУ МАСИВІ ЧОРНОГОРА (УКРАЇНСЬКІ КАРПАТИ)	56
<i>Войтків Петро, Гурський Роман</i> СУЧАСНИЙ СТАН ТА ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ ПРИРОДООХОРОННОГО, ОЗДОРОВЧОГО, РЕКРЕАЦІЙНОГО ТА ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ЧЕРВОНОГРАДСЬКОГО РАЙОНУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	60
<i>Волошенюк Юлія, Романів Павло</i> ВПЛИВ ДІАСПОРИ НА РОЗВИТОК ТУРИЗМУ В УМОВАХ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ НА ПРИКЛАДІ ІЗРАЇЛЮ	66

ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКСКУРСІЙНОГО ТУРИЗМУ В УМОВАХ ВІЙНИ (НА ПРИКЛАДІ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Мирослав Білецький, Любов Котик

*Львівський національний університет імені Івана Франка
Львів, Україна*

Екскурсійний туризм один із різновидів внутрішнього туризму, де екскурсія є засобом провадження туристичної діяльності [2]. На рівні з туризмом вихідного дня, віртуальним туризмом [1], урботуризмом, сільським туризмом та іншими видами туристичної діяльності він активно розвинувся у час пандемії COVID-19 [7]. Закриття кордонів, обмеження на відвідування масових туристичних атракцій за межами України та рекреаційно-туристичних центрів на території держави спричинило стагнацію сфери відпочинку і дозвілля, але водночас зумовило попит на короткі (переважно одноденні) індивідуальні малолюдні туристичні подорожі маловідомими туристичними атракціями. Це зумовило переосмислення та перевинайдення внутрішнього туризму особливо на регіональному та локальному рівнях, віднайдення нових та актуалізацію забутих туристичних атракцій історико-культурного й природо-географічного спрямування, ініціювало запит на пізнання рідного краю (ближньої околиці) проживання. Сприяло цьому й проведення на території України адміністративно-територіальної реформи та формування територіальних громад, більшість з яких означили туризм перспективним напрямком трансформації господарства [3, 5, 6] та залучення інвестицій.

Російсько-українська війна, друга фаза якої розпочалася 24 лютого 2022 р. спричинила катастрофічні втрати людського, культурного, економічного потенціалу України, цинічно перервала позитивну плінність соціально-економічного розвитку нашої держави. Безпосередньо вона торкнулася й екскурсійного туризму на території Львівської області, який пережив складний етап адаптації до функціонування в умовах воєнного стану: від повної стагнації у перші місяці війни (лютий-квітень) [4, 10] до поступового відновлення в умовах воєнного стану (з травня 2022 р.).

Крім економічних збитків екскурсійний туризм області зазнав

суттєвих кадрових втрат через мобілізацію працівників (чоловіків) на війну та виїзд (жінок) за межі держави. Зміни торкнулися й інфраструктури туризму:

- закрито або суттєво обмежено для відвідування туристичні атракції, які знаходяться в околиці стратегічних, з військового й інфраструктурно-безпекового погляду, об'єктів. Наприклад, природний заповідник «Розточчя», Крехівський монастир, ведмежий притулок «Домажир» та інші об'єкти, які розташовані поблизу Міжнародного центру миротворчості й безпеки (Яворівський район);

- заборонено відвідувати туристичні об'єкти прикордоння, особливо українсько-білоруського: північні окраїни Шацьких озер, деякі гранітні кар'єри Рівненщини та Житомирщини тощо;

- звужено територію для проведення туристичної діяльності до Карпатсько-Подільських та частково Поліських областей;

- накладено обмеження на відвідування гірських, лісових, водних ландшафтів з метою недопущення диверсійних дій;

- згорнуто й евакуйовано в укриття експозиції музеїв з метою збереження культурно-мистецької та історичної спадщини держави;

- обмежено проведення екскурсійної діяльності в історичних частинах міст, на території цілісних історико-архітектурних комплексів, з метою недопущення скупчення людей на обмеженій території та через відсутність належних місць укриття;

- залучено об'єкти готельно-ресторанної, культурної, освітньої сфери для забезпечення потреб вимушено переміщених осіб (ВПО);

- залучено транспортні засоби туристичних операторів для забезпечення потреб сил оборони України.

Враховуючи сформовану ситуацію на ринку туристичних послуг держави та зважаючи на запити місцевого населення і ВПО на одноденні екскурсії (мета — психологічне розвантаження та зменшення рівня психо-емоційного навантаження в умовах війни; популяризація природо-географічного та історико-культурного багатства краю для ВПО; поглиблення знань про малу батьківщину для місцевих мешканців; екскурсії для учнів шкіл тощо), з середини травня 2022 р. на території Львівської області відновлюється туристична діяльність. Вона провадиться із врахуванням умов воєнного стану, дотримання норм безпеки, доступності об'єктів туризму, економічної спроможності населення.

На ринку внутрішнього туризму відбувається переорієнтація на 1-

2 денні туристичні маршрути прокладені територією західних областей України, які спрямовані на відвідування історико-культурних і природо-географічних туристичних атракцій віддалених від урбанізованих територій, головних транспортних артерій, безпеково-стратегічних об'єктів тощо (табл. 1).

На середину вересня 2022 р., за даними туроператора «Відвідай», територією Львівщини проходять 43 актуальних туристичних одноденних маршрути [9], що на 38% більше показника 2021 р. 28 маршрутів (65%) проходять виключно територією області. Більшість з 28 актуальних маршрутів області (19 од.) мають південне й південно-західне спрямування та охоплюють район Українських Карпат: «Похід на Пікуй», «Грибний тур в Карпати», «Поїздка в Карпати: дешево й сердито», «Карпати на 1 день», «Еко-ферма Плай: гори, чани і сири», «Там на горі на Маківці» тощо. Чотири маршрути охоплюють територію Львова та близьких околиць: «Шляхетні палаци із смаком сиру та вина», «Підземелля стародавнього Львова», «Будинок вчених (інтер'єри шляхетного казино)», «Бананова республіка і медова публіка». Шість маршрутів орієнтовані на відвідування північно-східних і західних теренів області: «Жовква - Крехів – Страдч», «Замки Львівщини», «0 км Дністра і Старосамбірські походеньки», «Бойківський релакс», «Coffe, Love & SPA», «Кульчиці, Самбір, Лаврів».

Діючі туристичні маршрути у межах області диверсифіковані за вартістю: від 99 грн за 3-ох годинні екскурсії у межах історико-архітектурних об'єктів м. Львова до 445-645 грн за одноденні туристично-екскурсійні маршрути в район Українських Карпат. Це дає змогу охопити широке коло потенційних екскурсантів, як за сферою інтересу так і за платоспроможністю. Вартість одноденних туристично-екскурсійних турів зросла на 35-55% [5, 9, 10]; вартість екскурсій у межах історико-архітектурних об'єктів, на відвідування одиничних об'єктів переважно не змінилася порівняно з довоєнним періодом.

За час війни суттєво розширилася географія екскурсійного туризму у межах Львівської області. Розроблено та комерційно апробовано 16 екскурсійних турів за новими напрямками: «7 німецьких колоній на Малому Поліссі» (275 грн), «0 км Дністра і Старосамбірські походеньки» (445 грн), «Бродівська Сахара, Підкамінь, Бірюзові озера» (445 грн), «Тростян, водоспад Гуркало,

козяча ферма» (395 грн), «3-D Звенигород, Гора Камула + Унівська лавра» (445 грн), «Похід на гору Парашка» (445 грн), «Бананова республіка і медова публіка» (445 грн) та ін.

Таблиця 1

**Об'єкти екскурсійного туризму на території Львівської області,
вересень 2022 р.**

Тип об'єктів	Найменування об'єктів екскурсійного туризму
Історико-культурні об'єкти	<p><i>Замки:</i> Свірзький, Золочівський, Підгорецький, Олеський, Старого Села, палац О. Фредра (с. Вишня), Гербуртів (с. Тернава), палац Барона Бруницького (сміт Великий Любінь); фортеця Урич та ін.;</p> <p><i>Музеї:</i> «Коростівська вузькоколіяка», «Краєзнавчий музей Ст. Самбора», інтерактивний музей-січкаря (с. Суховоля), «Музей-аптека Й. Зега» (м. Борислав), «П. Сагайдачного», «Бойківщини» (м. Самбір), «Етно-музей» (с. Підгородці), садиба родини Устияновичів (с. Вовків), І. Франка (с. Нагуєвичі), садиба М. Шашкевича (с. Підлисса) та ін.;</p> <p><i>Історичні частини поселень:</i> м. Борислав, м. Трускавець, смт Східниця, м. Дрогобич, м. Стрий, м. Сколе, с. Конопниця, с. Оброшине, смт Великий Любінь, с. Вишня, м. Жовква, с. Мшанець, м. Самбір, с. Кульчиці, с. Тухля, м. Пустомити, с. Красів, смт Щирець, м. Буськ та ін.;</p> <p><i>Сакральні споруди:</i> церкви — Св Анни (м. Борислав), Св Дмитрія (сміт Оброшино), Св Великомученика Євстахія (с. Стрілки), Різдва Богородиці (м. Самбір), Св Миколая (с. Тухля), Св Параскеви П'ятниці (сміт Стара Сіль), Богоявлення (с. Кугаїв), Св Юра (м. Дрогобич) та ін.; монастирі — Крехівський, печерний комплекс с. Страдч, Лаврівський Василянський (с. Лаврів), скельний с. Розгірче, Св Онуфрія Великого (м. Доброміль), святе джерело (с. Раковець), Унівська Лавра та ін.</p>
Природо-географічні об'єкти	<p>Вітик р. Дністер (с. Розлуч), панорама р. Дністер (с. Устя), панорама р. Стрий (с. Крушельниця), піщаний кар'єр (с. Віняви), ландшафтний парк «Стільське горбогір'я», г. Маківка, г. Парашка, скельний комплекс с. Ямельниця, печерні комплекси (с. Дуброва, м. Миколаїв), водоспад Сопіт, «Карпатське море» (с. Довге-Гірське), урочище Лиса Гора (Стільсько), мінеральні води (м. Трускавець, м. Моршин, м. Східниця, с. Верхне Синьовидне), пейзажі Українських Карпат, південного Опілля, Малого Полісся, «Ражнівські піски» (с. Ражнів), карстові водойми «Сині вікна» (с. Ясенів), камінь-останець (с. Підкамінь) та ін.</p>

Господарські об'єкти	Еко-ферма (с. Климець), зоопарк «Лімпопо», сироварня «Гарбузовий рай» (с. Мильчиці), винарня «Друзі» (с. Угри), гостинний двір «Білаки» (с. Стрільковичі), бананова ферма (с. Липники), пасіка «Медовий блюз» (с. Луб'яна), ранчо «Гута Щирецька» (с. Поляна), майстерня кераміки (с. Дроговиж, с. Гавареччина), фермерське господарство «Добра корівка» («Мукко») (с. Угерсько), зоопарк «Зоотрополіс» (м. Моршин) та ін.
Інфра-структурні об'єкти	Канатно-крісельна дорога (с. Плав'я; г. Буковиця; смт Славсько), вузькоколійка Сколе-Коростів
Туристично-рекреаційні комплекси	Гірськолижний курорт «Плай»; SPA-центр готелю «Женева», «Міротель», «Молдова» (Трускавець); курорт та аквапарк «Saltzbork» (смт Стара Сіль) та ін.

Укладено за: [9].

Представники екскурсійного туризму паралельно з комерційною діяльністю активно займаються і волонтерством. Вони допомагають ЗСУ [10], організовують та проводять безкоштовні екскурсії для ВПО. Зокрема, туроператор «Відвідай» проводить щотижневу благодійну одноденну мандрівку «Шляхами Пінзеля і Меретина» [9]. Мандрівка передбачає огляд палацового комплексу та зоопарку у смт Оброшине, огляд костелів у с. Годовиця та с. Наварія, відвідування центральної частини поселення та доменної печі м. Пустомити, відвідування церкви Св Миколая у с. Семенівка, прогулянку центральною частиною смт Щирець, огляд колишнього млину у с. Тернополья та залишків німецької колонії у с. Красів.

Загалом, екскурсійний туризм Львівської області адаптувався до функціонування у воєнних умовах за рахунок переорієнтації маршрутів турів на територію західних областей держави та власне новостворених громад області. Останнє зумовило залучення нових туристичних об'єктів (еко-ферми, родинні садиби відомих людей, маловідомі природні об'єкти та ін.) в екскурсійну сферу Львівщини. Це сприяло формуванню нових джерел наповнення бюджету на місцях та збереження сформованого каркасу туристичної сфери області.

Список використаних джерел:

1. Білецький М., Котик Л. Віртуальний туризм як можливість популяризації історико-культурних пам'яток Сколівського району

- Львівської області // Історико-культурний потенціал Городоччини: стан та перспективи розвитку туристичної дестинації : зб. матер. VII регіональної наук.-практ. конф. (Львів-Городок 21-22 березня 2019 р.). — Львів : ЛІЕТ, 2019. — С. 187—194.
2. Білецький М., Котик Л. До означення екскурсійного туризму // Вісник Львівського інституту економіки і туризму. Серія: Економічні науки. — 2020. — № 15. — С. 55-63.
3. Білецький М., Котик Л. Туризм як інноваційний вектор розвитку господарства Львівської області // Сучасні проблеми розвитку туризму в Україні : зб. матер. міжнар. наук. практ. конф. (Львів, 16 травня 2019 р.). — Львів : Галич-Прес, 2019. — С. 77-87.
4. Державне агентство розвитку туризму. URL: <https://www.tourism.gov.ua>.
5. Звіт за результатами опитування “Проведення дослідження внутрішнього та виїзного туризму українців”, 2021. URL: <https://drive.google.com/file/d/1VbzkC8sG9muJGJjEUCFkzBfAsIVbke9A/view>
6. Котик Л. Роль туризму у трансформації господарського комплексу Львівської області // Вісник Львів. ун-ту. – Серія географічна. – 2013. – Вип. 43. – Ч. 2. – С. 206–213.
7. Котик Л.І. Виклики туризму Львівської області в умовах «коронавірусного холоду» // Соціально-гуманітарний вісник : зб. наук. праць. — Вип. 35. — Харків : Новий курс, 2020. — С. 141-142.
8. Магдик Н. Туризм під час війни: як відпочивати в Україні цього світу. URL: <https://ukraine.ua/ua/ukraine/turizm-1629651.html>
9. Туроператор “Відвідай”. URL: <https://vidviday.ua>.
10. Управління туризму та курортів ЛОД. URL: https://old.loda.gov.ua/turyzm_na_lvivshchyni

Наукове видання

Збірник наукових праць

**ГЕОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА І ТУРИЗМ:
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД**

**Матеріали
XVI міжнародної наукової конференції**

Комп'ютерна верстка Д. Каднічанський, Т. Завадовський

Відповідальні за випуск
Д. Каднічанський, Ю. Зінько,
Т. Завадовський, А. Грицишин

Підп. до друку 30.09.2022 р. Формат 60×84/16
Папір офсетний. Друк на різогр.
Умовн. друк. арк. 14,2.
Тираж 100 прим.